

LUKAS MOODYSSON

Rebellerna

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Baserad på verkliga händelser som inträffade i Stockholm och Uppsala våren och sommaren 1968.

"I stepped into an avalanche
It covered up my soul"

Leonard Cohen

LÄNGTAN OCH RÄDSLÅ

Jag vet hur det började och jag vet hur det slutade. Det började med krokilektionen på Konstakademien. Det slutade några månader senare, med rädsla och förvirring, jag blödde och alla skrek. Men egentligen började det tidigare, med en längtan, och det tog aldrig slut, det fortsätter än idag.

MORGONEN

Jag vaknade, gick upp.

Min pojkvän Jompa låg kvar i sängen. Han hette Joakim men kallades alltid Jompa. Vi hade varit tillsammans i nästan ett år.

Jag drack te, tepåse i en mugg, gick på toaletten, duschade i källaren. Vi hade inte dusch i lägenheten. Vi hade inte toalett i lägenheten heller, den var ute i trappuppgången och vi delade den med grannarna, de som bodde på samma våning som vi. Duschen delade vi med alla i huset.

Det stod ofta en man, en av grannarna, och väntade när jag kom ut från duschen, som att han visste när jag var där. Han gjorde aldrig något men jag hade en känsla att han tyckte om att vänta på mig och möta mig när jag kom ut, att han ville spana in mig.

Jag klädde på mig, försökte väcka Jompa, sparkade på honom, du ska upp nu, du ska söka jobb idag, och sedan gick jag.

Tog tunnelbanan.

PÅ DRIFT

Våren 1968 var jag tjugoett och hade en känsla att jag hade fastnat, jag ville vara någon annanstans. Jag var trött på Jompa, trött på lägenheten, trött på mina vänner, längtade efter ett annat sammanhang, politik, konst, kultur, människor som kunde prata på ett annat sätt, allvarligare, mer på djupet, om världen, om böcker. Jag hade ganska nyligen börjat läsa böcker, just då läste jag *På drift* av Jack Kerouac. Jag ville ge mig ut i världen, ut på äventyr. Jag ville inte stå bredvid, det kändes som att jag stod bredvid allt som pågick, jag ville vara mitt inne i det. Jag tänkte, när jag såg tjejerna som stod och sålde Vietnambulletinen, killarna också men särskilt tjejerna med deras stil som var annorlunda än min, att jag skulle gå fram till dem och säga hej, jag kan också sälja, hej, kan jag få vara med, men jag vågade inte. Jag hade bra självförtroende på många områden men dåligt på vissa.

KONSTAKADEMIEN

Jag kommer inte ihåg exakt hur det kom sig att jag började som krokimodell, jag tror jag såg en lapp någonstans och tyckte det lät kul och att det var lättförtjänta pengar. Det var tredje eller fjärde gången jag var på Konstakademien men jag hade varit på andra ställen tidigare, kvällskurser, men det här var finare och lite bättre betalt, och det var yngre och roligare och intressantare människor än på kvällskurserna, och de kom allihop, eller nästan allihop, från en annan värld än jag, de var medelklass och överklass.

Jag hade långt hår, jeans, slitna gypadojor, mycket smink, svart runt ögonen, inte feminint på det gammaldags sättet men jag såg inte heller ut som de intellektuella universitetsstudenterna, de som sålde Vietnambulletinen och höll på med politik. Jag var arbetarklass, jag hade varit mods och jag hade vänner som hade drogat ner sig. Min pappa jobbade i hamnen i Södertälje, det var där jag växte upp. Jag flyttade hemifrån när jag var arton, 1965, så fort jag gått ut gymnasiet, men redan innan dess hade jag börjat åka in till Stockholm på helgerna med min kompis Eva som jag tappade bort senare, hon började tycka att det kändes farligt i stan efter ett tag, det tyckte inte jag,

jag ville ha äventyr, ville inte bli som alla andra, ville inte bli hemmafru. Jag fick en massa nya kompisar, hängde på Plattan, Hötorget, var med på Hötorgskravallerna, bodde i olika rivningskåkar, drev runt, festade, rökte hasch, hängde på Åhléns skivbar, lyssnade på skivor, Rolling Stones, The Who, The Doors, mest av allt The Doors, jag älskade, dyrkade Jim Morrison, gick på konserter, Nalen, Kingside, hade diverse ströjobb, sprang efter smala långhåriga killar, eller de sprang efter mig, många tjejer råkade illa ut men jag klarade mig, jag tog ingen skit, och hade väl tur dessutom. Sedan träffade jag Jompa och flyttade in hos honom och lugnade ner mig och det var bra men allting blev också lite tråkigare.

Jag hade bytt om bakom ett skynke, klätt av mig, tagit på mig en morgonrock, hade satt mig på pallen. Ibland satt jag på pallen, ibland på golvet, eller låg ner. Det var en liten upphöjning, som en liten scen, så att de skulle se mig ordentligt.

Jag väntade på att lektionen skulle börja och jag sa hej till några av eleverna, vi hade pratat några gånger, de var i min ålder ungefär, lite äldre.

Läraren, medelålders, gammaldags, inte särskilt trevlig, instruerade mig hur jag skulle sitta. Det skulle vara två olika positioner, först den ena, sedan den andra. Först skulle jag vara trött, jag skulle sitta på pallen med armarna hängande ner mot golvet, böjd rygg, hängande huvud,

trött. Sedan när de hade ritat av mig på det sättet skulle jag sitta tvärtom, det skulle vara som två ytterlägen av mänskliga känslor, sa läraren, från kraftlös och uppgiven till stolt, stark, rak rygg, händerna i knät, avslappnade men inte trötta, huvudet högt, jag skulle vara nöjd med mig själv, trygg, stabil.

Men innan vi hunnit börja, innan jag hunnit ta av mig morgonrocken reste sig en kille och sa: Stopp, klä inte av dig, behåll kläderna på.

Jag fattade inte.

Killen sa att lektionen var slut.

Jag hade sett honom tidigare, lagt märke till honom, han var snygg, hade lockigt hår, självsäker, pratsam, skrattade, och jag hade tyckt att det var spännande att sitta naken där inför honom, och inför de andra också, jag var ingen skraj liten tjej.

Han krävde att skolan skulle sluta med krokiundervisning för det var borgerligt och kvinnoförnedrande, konstnärer ska inte göra konst för överklassen, ska inte måla tavlor som bara visas på gallerier för ett litet fåtal i kultureliten, konsten måste ut på gatorna och finnas där folket finns och den ska prata om viktiga saker, sånt som vanliga människor bryr sig om, framtidens konst är affischer och gatukonst.

Och mitt i alltihop kom han fram och presenterade sig.

– Hej, sa han, jag heter Tobias.

Vi hade aldrig hälsat. Vi skakade hand. Jag skrattade.

Han log.

– Hej, sa jag, jag heter Monica.

Läraren protesterade förstås mot det här tramset och sa att jag skulle klä av mig och att lektionen skulle fortsätta och om det var någon som inte ville vara med så kunde de lämna salen genast. Det var även några av eleverna som protesterade, alla var inte med på det här. En tjej pratade också, hon var på Tobias sida, hon ifrågasatte varför de skulle lära sig teckna nakna kvinnor.

– Vi lever inte på artonhundratalet, vi vill inte bli Anders Zorn. Varför är det bara kvinnor som är modeller?

Någon invände att det är manliga modeller också.

Tjejen sa att sju av nio modeller de senaste terminerna hade varit kvinnor och fem av dem, det vill säga mer än hälften, var unga och stämde överens med reklamens skönhetsideal, man ska vara ung och smal och vacker. Jag tog det som en komplimang, att hon tyckte jag var söt, för jag antog att hon räknade mig till den kategorin.

Då sa Tobias att om hon, det vill säga jag, ska vara naken, då skulle han också vara naken. Han klädde av sig men behöll kalsongerna på. Någon ropade fegis till honom och då tog han av sig kalsongerna också och stod helt naken bredvid mig. Han höll fram handen och bugade och bjöd upp som en äkta gentleman.

– Får jag lov?

Jag skrattade och avböjde.

Läraren blev förbannad och stoppade lektionen.

VÅRSOLEN

Efteråt följde jag med Tobias och några av de andra till deras grafikverkstad.

De skulle göra en affisch med texten KROSSA DEN BORGERLIGA FINKULTUREN! LEVE FOLKETS REVOLUTIONÄRA KULTUR!

Jag pratade mest med Tobias. Han skulle i smyg ändra texten på några av affischerna till LEVE FOLKETS REVOLUTIONÄRA KNULL. Vi stod i ett hörn. De andra trodde väl att vi höll på och flörtade och det gjorde vi ju men vi höll på med den där affischen också. Först tyckte han att vi skulle ändra till folkets revolutionära kuk men vi enades om att KNULL var roligare.

Sedan följde han med mig för att se till att jag skulle få betalt för lektionen, det var ju inte mitt fel att den blev inställd och till slut efter lite tjafs fick jag mina pengar.

Solskenet på gatan utanför.

En ovanligt varm vår.

– Vad dum jag var, sa han, att jag stoppade lektionen innan du klätt av dig, jag skulle väntat tills du klätt av dig.

- Jaså minsann det skulle du? sa jag.
- Ja, jag hoppas alltid det ska vara du.
- Jaså?
- Ja. Vänta, här ska du få.

Och han tog fram en papperslapp, han hade rivit av en bit av affischen, bara ordet KNULL, och hade skrivit sitt telefonnummer där, och han gav mig lappen.

- Oj, sa jag, du har gott självförtroende du.
- Nej, sa han, jag heter så, jag heter Knull, jag kan inte hjälpa det, jag heter det.

- Heter du Knull?
- Ja, i efternamn. Tobias Knull.

Och han rev av, eller hade redan rivit av en annan bit av affischen, det stod KULTUR och han sa: Skriv ditt nummer här.

- Jaså jag är kultur? frågade jag.
- Ja, sa han, jättefin kultur.

Men jag gav honom inte mitt nummer.

- Jag ringer dig, sa jag, eller så ringer jag inte dig.

Han bönade och bad men fick inte mitt nummer. Han rev av en tredje bit av affischen, ordet revolution, och skrev sitt nummer på den lappen också.

- Om du vill ha revolution istället för knull, sa han.
- Kanske det, sa jag.
- Kom igen, ge mig nu ditt nummer.

Men han fick det inte.

JAG KOM HEM MEN VILLE INTE VARA DÄR

Jag kom hem och Jompa låg kvar i sängen.

Jag visade honom lapparna med Tobias nummer, Jompa fattade ingenting.

Jag gick ner och handlade.

Jag läste *På drift*, den var snart slut.

Jag vattnade blommorna. Det var en sliten lägenhet men jag gillade att ha det fint och städat. Det var Jompas lägenhet, så om jag skulle lämna honom hade jag ingenstans att ta vägen.

Jag tittade ut genom fönstret, vi bodde vid Hornstull, massor av trafik och på andra sidan ett område med små industrier och skrotupplag, gamla ruckel, jag gillade att promenera där och drömma mig bort.

På kvällen kom några vänner hem till oss, de satt och degade i soffan och på golvet. Min kompis Pia satt i ett hörn, tyst, alltid tyst numera. Alla rökte på, inte jag. Killarna babblade nåt helt ointressant, de hade blandat ihop två olika personer som båda hette Hasse och försökte reda ut vem som var vem och vilken Hasse det var som hade spytt i tunnelbanan.

Jag frågade Pia om vi skulle göra nåt.

– Vadå, sa hon.

– Gå på bio, sa jag.

Hon sa att hon var pank. Jag sa att jag kunde bjuda. Hon sa att hon orkade inte. Då sa jag att jag var också trött, jag går och lägger mig. De tittade på mig, det var fortfarande ljust ute.

– Jag är trött, sa jag och gick och la mig på sängen.

Tittade på knull-lappen, luktade på den, tänkte att den skulle lukta Tobias men den luktade bara papper eller kanske lite Tobias också, tobak, hans fingrar, jag fantiserade om honom, hans ögon, mun, hans helt nakna kropp i lektionssalen, fantiserade om att han rörde vid mig, att jag rörde vid honom.

NÅGRA DAGAR SENARE

Några dagar senare, allt var likadant, samma människor hemma hos oss, de satt och låg i soffan och på golvet som trötta grönsaker, Pia helt livlös, det såg ut som att hon hade ett blåmärke under ögat.

Jag frågade om hon ville göra något, hon sa att hon inte orkade.

Jag var trött på hennes passivitet. Hon var inte sån tidigare men hon hade blivit. Hon var min bästa vän eller hade åtminstone varit, två år äldre än jag, hade varit som en storasyster när jag började åka in till stan, efter ett tag hängde vi alltid ihop, sida vid sida, ibland hand i hand, sjöng ofta, retades med folk, inte elaka, men kaxiga, jag kanske lite tuffare, hon lite försiktigare, hon hade haft det jobbigt i livet, hennes pappa var alkoholist, hennes bror hade suttit i fängelse, hon hade blivit med barn när hon var sexton med en kille som stack direkt, hon behöll barnet, en flicka, men kunde inte ta hand om henne så barnet bodde hemma hos sin mormor, Pias mamma.

Jag ville ta med henne ut i köket och fråga om blåmärket men jag gjorde inte det, jag gick ut istället. Gick ner på gatan till en telefonkiosk.

Ringde Tobias nummer.

Jag hade förberett vad jag skulle säga men det var inte han som svarade, det var en annan kille.

– Är det Tobias? sa jag.

Det var det inte men han gick och hämtade honom.

– Hej, det är Kulturen, sa jag precis som jag hade förberett och han fattade direkt.

– Hej Kulturen, sa han, vad roligt att du ringer, jag har saknat dig.

– Jaså, sa jag.

– Ja, sa han, jag har tänkt på dig.

Och jag åkte hem till honom, tog tunnelbanan, han bodde också på Söder men långt från mig, på Blekingegatan.

Han mötte mig nere på trottoaren.

– Hej.

– Hej.

Kram.

Vi kysstes. Ingen tvekan.

Vi gick upp till lägenheten där han bodde med sina kompisar, de höll på med olika saker, några var i köket, några i vardagsrummet, läste, pratade, det var jazz på stereon, det var ovanligt för mig, jag kände ingen som lyssnade på jazz, det kändes sofistikerat, vuxet, intelligent. Alla hälsade vänligt på mig, de verkade trevliga.

Ett stort porträtt av Mao Tse-tung på väggen.

Jag visste inte så mycket om Mao då, han var Kinas ledare och det var många som gillade honom, det visste jag ju, men inte riktigt varför förutom att han hade gjort revolution och att han var häftigare än gubbarna i Sovjet.

Tobias hade inget eget rum, det var tre rum och kök i lägenheten och de var sju personer som bodde där, så ingen hade eget rum.

Vi satt i soffan och lyssnade på jazz och pratade. Tobias berättade för de andra hur vi hade träffats.

Efter en stund gick vi ut i hallen och kysstes igen och det var underbart.

Vi gick ut och promenerade och stannade någonstans och kysstes en gång till.

Jag var rädd att någon jag kände skulle se oss.

Jag tyckte att han liknade Jim Morrison, det gjorde han väl egentligen inte men det är sånt man får för sig när man är ung.